

ЄВРОПЕЙСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

УДК 379.8:[791.228:316.3]:82

DOI: 10.28925/2311-2409.2019.32.1

Tadeusz Łapian (Тадеуш Ланіан),Wyższa Szkoła Europejska w Sopocie
Європейський інститут в Сопоті (Польща)

ORCID iD 0000 0002 0616 1150

**WZORZEC ANIMATORA
W POLSKIEJ I ZAGRANICZNEJ LITERATURZE PRZEDMIOTU**

Animacja społeczno-kulturalna wiąże się ściśle ze stanem współczesnego społeczeństwa i współczesnej kultury; stała się ona odpowiedzią na ich braki i niedomagania, na potrzeby, których nie potrafi zaspokoić nasze postindustrialne społeczeństwo. Rozwój cywilizacyjny, który doprowadził do uprzemysłowienia i urbanizacji, sprawił, że radykalnemu przeobrażeniu uległa struktura społeczna. Istotne stało się wykształcenie w jednostce takich cech, jak: otwartość, elastyczność, umiejętność dokonywania świadomych wyborów. Ważne stało się formowanie wyobraźni twórczej, sceptycyzmu wobec pozytywistycznie rozumianej nauki i techniki, dążenie do autentyczności. Według nowych wzorców życie stało się cyklem przemian wewnętrznych, autonomią, troską o innych. Zarówno powyższe, jak i takie cechy jak: wrażliwość ekologiczna, samodzielność, zdolność do samoorganizowania się w samowystarczalne instytucje, rozwój duchowy weszły na trwałe do profilu animatora w kontekście kultury i czasu wolnego. Publikację opatriono bogatą literaturą tematyczną, wychodzącą poza przestrzeń Europy Centralnej. Podjęty temat nie został w pełni wyczerpany; niniejszy tekst jest jednym z komponentów tworzonej monografii, w której opisany zostanie całościowy profil animatora i animacji czasu wolnego.

Słowa kluczowe: animator, czas wolny, rekreacja, organizacja wypoczynku.

© Tadeusz Łapian, 2019

Wstęp. Pojawienie się i rozwój animacji społeczno-kulturalnej wiążą się ściśle ze stanem współczesnego społeczeństwa i współczesnej kultury. Animacja stała się odpowiedzią na ich braki i niedomagania, na potrzeby, których nie potrafi zaspokoić nasze postindustrialne społeczeństwo. Rozwój cywilizacyjny, który doprowadził do uprzemysłowienia i urbanizacji, sprawił, że radykalnemu przeobrażeniu uległa struktura społeczna. Odeszły w przeszłość tradycyjne formy życia wspólnotowego i związane z nimi typy trwałych związków międzyludzkich, a ich miejsce zastąpiła kultura indywidualistyczna, nastawiona na jednostkę i jej samorealizację. Sposób w jaki żyjemy stał się w coraz większym stopniu uzależniony z jednej strony od państwa, z jego wszechobecnymi instytucjami, a z drugiej strony od mechanizmów rynkowych, coraz agresywniej wkraczających we wszystkie możliwe dziedziny życia społecznego.

Aktualność danej pracy, jak pisze A. Schindler, wynika z tego, że: „Rozwija się i globalizuje kultura masowa z charakterystycznymi dla siebie cechami: standaryzacją i homogenizacją oraz narzędziem manipulacji, jakim jest reklama. Kultura masowa przynosi zalew jednolitych treści kulturowych, narzuca gotowe, jednakowe wzory zachowania, ujednocila styl życia członków «społeczeństwa masowego», «społeczeństwa programowanego», «społeczeństwa konsumpcyjnego», ujednocila styl nastawiony na «mieć»” (Schindler, 2009: s. 20).

Ponadto, indywidualizm w połączeniu z egoizmem sprawia, że częste stają się takie zjawiska społeczne jak konformizm czy pasywizm. Społeczeństwo staje się zatomizowane, nie tworzy już trwałych wspólnot zapewniających poczucie stabilnej tożsamości. Rzeczywistość społeczna i kulturowa staje się płynna, wielokształtna, podległa nieustannej zmianie, a jednostki w niej żyjące coraz bardziej zagubione, samotne i wycofane.

Wobec takiego kształtu obecnej rzeczywistości społeczno-kulturowej wielu wybitnych psychologów humanistycznych, takich jak Maslow, Perls, Rogers czy Fromm, domagało się podjęcia działań w celu przemiany jednostki ludzkiej. Postulowano, aby dążyć do wykształcenia w ednoscie takich cech, jak: otwartość, elastyczność, umiejętność dokonywania świadomych wyborów, wewnątrzsterowność, twórczość, sceptycyzm wobec pozytywistycznie rozumianej nauki i techniki, dążenie do autentyczności, traktowanie życia jako przemian wewnętrznych, autonomię, troskę o innych, wrażliwość ekologiczną, samodzielność, zdolność do samoorganizowania się w samowystarczalne instytucje, rozwój duchowy (Wyka, 1991: s. 54).

Animacja społeczno-kulturalna jest postrzegana jako jeden ze sposobów na realizację tych postulatów, jako metoda przemiany życia osobistego i społecznego, narzędzie ukształtowania nowej osoby i nowej wspólnoty (Schindler, 2004: s 21; Kopczyńska 1993: s. 29). Warunkiem powodzenia tak rozumianej animacji jest odpowiednio przygotowany do pełnienia swojej funkcji animator, człowiek wszechstronny i kompetentny, a co najważniejsze — sam posiadający cechy i umiejętności, które ma zaszczeplać innym i w danej pracy jest to **celem badania**. W takim ujęciu **obiektem** staje się postać animatora, a **przedmiotem** — jej omówienie w zarysie — na podstawie literatury przedmiotu: kim ma on być, jakie funkcje powinien pełnić i jakie są jego pożądane cechy osobowe. Zanim jednak przejdzie się do zagadnienia animatora, warto nakreślić pokrótce nieodłączną od tego zagadnienia kwestię samej animacji, jej typów, metod i celów.

Czym jest animacja?

Temat animacji wymaga podejścia interdyscyplinarnego, gdyż dotyczy wielu dziedzin ludzkiego życia. Widziany z perspektywy społecznej wiąże się z takimi fenomenami, jak: wzbogacanie form życia społeczno-kulturalnego, inspirowanie ludzi do twórczego życia i kreatywnych działań, ożywianie lokalnych społeczności oraz różnych grup i środowisk, odkrywanie niezrealizowanych dotąd potencjałów zarówno jednostek, jak i grup. Z perspektywy pedagogicznej natomiast można w animacji dostrzec wachlarz metod, które mogą pozwolić na uporanie się ze współczesnymi wyzwaniami edukacyjnymi i wychowawczymi (Jedlewska, 2003: s. 52).

Definicji pojęcia „animacji” spotykamy w literaturze przedmiotu bardzo wiele. Jednym z powodów są odmienne stanowiska w tej kwestii zajmowane przez różnych autorów, ale inną istotną przyczyną takiego stanu rzeczy jest złożoność samego tematu oraz wieloaspektowość praktyki animacyjnej. Termin „animacja” etymologicznie wywodzi się

z łacińskich słów *anima* (dusza) i *animo* (ożywiam). Do znaczenia obu tych słów odwołuje się definicja E. Limbosa, który pisze: „Animacja polega na tym, aby tchnąć duszę, sens w grupę, zbiorowość, społeczeństwo i wywołać ożywienie, aktywność. Animacja jest zdecydowanie nastawiona ku przyszłości, ku zmianie osób, grup i struktur. Nie ma „animatorów” z jednej strony i „animowanych” — z drugiej: animuje się wspólnie. Animacja kulturalna różni się od „rozpowszechniania”, które ma na celu spowodowanie „konsumpcji” niektórych produktów kulturalnych. Pojęcia aktywności i uczestnictwa są ściśle związane z ideą animacji” (cyt. za: Kopczyńska, 1993: s. 37).

Jan Żebrowski natomiast stwierdza, że animacja „oznacza pobudzanie, ożywienie społeczności lokalnych (lub środowisk) w ich różnorodnych dziedzinach działalności. Animować to wnosić życie, zachęcać, rozpalać, dodawać bodźca do podejmowania nowych inicjatyw; ożywiać grupę, dodawać sił i odwagi do działania, pośredniczyć i zachęcać do uczestnictwa w życiu społecznym. [...] Animacja społeczno-kulturalna jest dziedziną życia społecznego, a główny jej cel sprowadza się do zmiany postaw jednostek i stosunków interpersonalnych poprzez bezpośrednie oddziaływanie. Oddziaływanie to dokonuje się w toku różnych czynności; wspomaga je pedagogika, odwołując się do metod aktywnych” (Żebrowski, 1987: s. 10–11).

Znany francuski badacz animacji społeczno-kulturalnej Pierre Besnard pisze z kolei, że „mianem animacji określa się każdą akcję w grupie (kolektywie, środowisku), zmierzającą do rozwoju komunikacji wewnętrznej i zbudowania struktury życia społecznego [...]; animacja jest metodą integracji i uczestnictwa” (cyt. za Żebrowski, 1987: s. 11). Według badacza podstawową funkcją animacji jest adaptacja do nowych form życia społecznego.

Niektórzy badacze starają się zdefiniować animację poprzez wyliczenie jej cech charakterystycznych. Z tej perspektywy można o animacji mówić jako o „zespolu metod, aktywności i stosunków, które dotyczą zainteresowań przejawianych przez jednostki i grupy, zwłaszcza w czasie wolnym” (Kopczyńska, 1993: s. 38). Zajęcia animacyjne umożliwiają jednostkom i grupom eksplorowanie interesujących je obszarów artystycznych, intelektualnych, społecznych, praktycznych czy fizycznych i zaspokajanie w ten sposób różnorodnych potrzeb, których nie były w stanie zaspokoić istniejące instytucje. Takie zajęcia pełnią również, oprócz rozwojowych i kształcących, funkcje odprężenia i rozrywki. Zajęcia animacyjne odróżniają się od niektórych zajęć obowiązkowych swoją dobrowolnością i faktem, że otwarte są na

wszystkich, bez względu na ich wiek wykształcenie, zawód czy płeć. Nie wymagają też w zasadzie wcześniejszego przygotowania, a uczestnictwo w nich zazwyczaj nie wiąże się z chęcią zdobycia jakichś potwierdzonych certyfikatem kwalifikacji czy uprawnień. Do miejsc prowadzących zajęcia animacyjne możemy zaliczyć domy kultury, domy młodzieży, ogniska i kluby kulturalne, siedziby różnorodnych stowarzyszeń czy fundacji, ośrodki kulturalne, ośrodki społeczne czy wreszcie ośrodki wakacyjne. Takie zajęcia najczęściej mają charakter grupowy, a prowadzący je animator posiada w większości przypadków odpowiednie, specjalistyczne przygotowanie i wykorzystuje w swojej pracy m.in. metody pedagogiki aktywnej.

Animacja to ruch zróżnicowany, dynamiczny się rozwijający i obejmujący społeczne, kulturalne, pedagogiczne, sportowe, rozrywkowe i ekonomiczne obszary życia. Wkroczyła ona też stopniowo na tereny, na których była dotąd nieobecna, czyli na przykład zaczęła być doceniana w szkole, gdzie do pewnego momentu nie miała dostępu, gdyż utożsamiana była bardziej z rozrywką i zabawą niż edukacją. Jak pisze D. Raciborska o animacji: „Grono nauczycielskie zgodnie odsuwało ją na teren aktywności pozaszkolnej — do klubów oraz ognisk młodzieżowych. Tymczasem pojęcie animacji coraz mocniej zaczyna wkraczać w szkolne środowisko, pojawiając się obok tak podstawowych pojęć, jak kształcenie i wychowanie. Staje się elementem dopełniającym, mającym przeciwdziałać oderwaniu nauczania szkolnego od życia, umożliwiając odzyskanie zaufania do siebie i do przełożonych przez działanie twórcze tak istotne dla prawidłowego rozwoju człowieka” (Raciborska, 1974: s. 34).

Przeгляд różnych definicji i ujęć animacji pozwala na wyodrębnienie zespołu wspólnych im elementów. Możemy do nich zaliczyć: kładzenie nacisku na komunikację społeczną, relacje interpersonalne i międzystrukturalne — udoskonalanie tych zjawisk i tworzenie warunków dla ich rozwoju; odniesienie do koncepcji pedagogiki aktywnej i niedyrektywnej, gdzie podkreśla się autonomię i podmiotowość jednostek i grup. Kolejne element wspólne w definiowaniu animacji to wskazywanie na obecne w niej dążenie do integracji i artykypacji, które ma w rezultacie poprawić komunikację społeczną, pobudzić rozwój osobowy, stworzyć warunki do opartego na współpracy i samorządności uczestnictwa w życiu społecznym. W końcu wielu autorów definiujących animację podkreśla obecne w niej dążenie do aktywizowania środowiska społecznego, umożliwianie ekspresji, autentycznej wymiany myśli i odczuć oraz dążenie do porozumienia i wzajemnego zrozumienia (Kopczyńska, 1993: s. 38–39).

O początkach animacji możemy mówić już w odniesieniu do działań prowadzonych pod koniec XIX wieku w Wielkiej Brytanii, kiedy z inicjatywy pastora Barnetta powstawały ośrodki aktywizujące lokalną społeczność, które stawiały sobie za cel budowanie współpracy środowiskowej oraz realizowanie wachlarza zadań: od edukacyjnych, przez kulturalne i artystyczne, po rekreacyjne i socjalne. Animacja rozkwita w latach 60. XX wieku we Francji, gdzie popularne stają się różnego rodzaju działania animacyjne, których centrami stają się powstające wówczas domy kultury. Zaczynają tam działać w tym okresie także zawodowe szkoły kształcące animatorów, dzięki czemu zawód ten ulega profesjonalizacji i popularyzacji. Animacja stała się we Francji również tematem ożywionych debat prowadzonych wśród pracowników i działaczy licznych instytucji kulturalno-oświatowych, placówek wychowania pozaszkolnego oraz instytucji naukowych. Zainteresowanie tematem przekroczyło granice Francji i znalazło swój wyraz także na forum międzynarodowym. Przeprowadzono w tym zakresie wiele badań o charakterze interdyscyplinarnym: zaangażowali się w nie socjologowie, pedagodzy, psychologowie, a nawet ekonomiści. Ogólnym wnioskiem z tych badań było, że animacja to złożone zjawisko, którego nie sposób rozpatrywać, nie wiążąc go z istotnymi problemami współczesnego społeczeństwa i kultury (Klimczak-Ziółek, 2007: s. 86; Żebrowski, 1987: s. 10).

Dowodem na wielość funkcji, jakie animacja może spełniać, jest rozwinięcie się w Hiszpanii i Grecji koncepcji animacji wspólnotowej, która w odróżnieniu od animacji partycypacyjnej, tworzącej miejsca i okazje do nawiązywania współpracy między ludźmi, stara się włączyć do wspólnoty osoby pozostające zazwyczaj na jej marginesach lub poza nią, tzn. różnego rodzaju outsiderów. Jeszcze inną koncepcję animacji reprezentuje realizowana m.in. w Norwegii animacja emancypacyjna, która stawia sobie za cel pracę z grupami marginalizowanymi, podlegającymi niejednokrotnie dyskryminacji. W tym typie animacji chodzi o aktywne przełamywanie barier społecznych, kulturowych i politycznych, tak aby dać grupom mniejszościowym poczucie sprawczości i własnej siły i w ten sposób umożliwić im emancypację (Mendel, 2003: s. 14; Klimczak-Ziółek, 2007: s. 86).

W literaturze tematu spotyka się różne typologie animacji. Jedną z częściej występujących w literaturze obcojęzycznej mówi o trzech głównych modelach animacji: animacji kreatywno-ekspresyjnej, społeczno-kulturalnej oraz animacji czasu wolnego (Smith). W ramach modelu animacji kreatywno-ekspresyjnej rolą animatora jest zapośredniczenie kontaktu ze sztuką, taką jak np.: muzyka, teatr, taniec,

poezja, literatura, film czy fotografia, oraz zachęcanie do udziału w tych właśnie artystycznych formach aktywności osób, które nie są profesjonalnymi artystami. Kontakt ze sztuką i jej tworzenie daje możliwość unikalnych przeżyć, pogłębia empatię, wrażliwość, zrozumienie świata, innych ludzi i siebie samego, umożliwia samoekspresję, samorozwój i daje głęboką satysfakcję i zadowolenie. Pojawia się tutaj też możliwość wykorzystania sztuki jako narzędzia terapeutycznego.

Zazwyczaj ten typ animacji odbywa się w szkołach, różnych instytucjach kulturalnych i oświatowych, domach kultury czy ośrodkach opieki lub centrach dla młodzieży. Animacja tego rodzaju może być uprawiana w ramach edukacji artystycznej, a animatorem może być tutaj np. profesjonalny artysta, który wykorzystuje swój talent i umiejętności do tego, aby umożliwić innym pisanie, komponowanie, granie na instrumencie, występy teatralne, rzeźbienie czy malowanie.

Drugi powszechnie wyróżniany typ animacji to animacja społeczno-kulturalna. W jej ramach animatorzy starają się uaktywnić jednostki i grupy, aby te mogły sprawniej uczestniczyć w życiu lokalnych społeczności. Animację rozumie się tutaj jako dostarczanie mentalnych, fizycznych i emocjonalnych bodźców, tak aby wzbogacały one życieludzinadanymobszarzeiskłaniałyichdowiększej aktywności, do przeżywania życia w urozmaicony sposób. To z kolei ma sprawić, że ludzie ci osiągną wyższy stopień samorealizacji, będą lepiej potrafili wyrażać siebie, a także zyskają przekonanie o własnej sprawczości, możliwości wpływania na wspólnotę, w której żyją i której są integralną częścią. Ten model animacji uprawia się z myślą o rozwoju społeczności, jej edukowaniu. Animatorzy w jego ramach działają na rzecz rozwijania indywidualnych i grupowych zdolności do uczestniczenia w życiu wspólnoty i do sprawnego poruszania się w jej realiach społecznych i politycznych.

Wreszcie ostatnim ze wspomnianych wyżej typów animacji jest animacja czasu wolnego. Obejmuje ona między innymi stwarzanie dzieciom i młodzieży okazji do aktywnego i wartościowego spędzania czasu wolnego poprzez organizację zajęć w różnego rodzaju instytucjach kulturalnych i naukowych, organizowanie zabaw na świeżym powietrzu czy też zawodów sportowych. Animatorzy czasu wolnego zatrudniani są również w miejscowościach turystycznych, np. przez hotele, aby organizować w zajmujący i atrakcyjny sposób czas wolny turystom.

Innym spotykanym w literaturze przedmiotu podziałem odnoszącym się do animacji społecznej jest typologia posługująca się kryterium „centralnego pojęcia”, w której ramach wyodrębnia się animację społeczno-kulturalną, społeczno-wychowawczą oraz

animację współpracy środowiskowej (Klimczak-Ziółek, 2007: s. 88).

Najdłuższą historię ma animacja społeczno-kulturalna, koncentrująca się na kulturze. Jak pisze o niej Joanna Klimczak-Ziółek: „Lokuje się pomiędzy ekstensywnym i intensywnym upowszechnianiem kultury. Reprezentowana jest przez audytoryjne i aktywizujące działania realizowane przez instytucje i organizacje kulturalne. Może wiązać się z organizowaniem przedstawień teatralnych, występów muzycznych, jarmarku, festynu, wyprzedaży czy licytacji różnych prac i wytworów artystycznych” (Klimczak-Ziółek, 2007: s. 88).

Animacja społeczno-wychowawcza koncentruje się z kolei na kwestiach związanych z wychowaniem. W grę wchodzi tu działania edukacyjne, opiekuńcze i wychowawcze podejmowane w instytucjach oświatowych i kulturalnych. Ich realizacja może wiązać się np. z organizowaniem różnego typu wycieczek (rekreacyjnych, plenerowych, tematycznych), wykładów, pokazów filmowych, dyskusji grupowych (de Robertis, H. Pascal, 1997: s. 264–273).

Najmłodszym z wymienionych powyżej typów animacji społecznej jest animacja współpracy środowiskowej. Skupia się ona na pojęciu „partnerstwa edukacyjnego”. Do zadań, które sobie stawia, należy inicjowanie i polepszanie współpracy pomiędzy szkołą, rodzicami, a środowiskiem lokalnym, w celu zbudowania dobrze funkcjonującej wspólnoty działającej na zasadzie partnerskiej współpracy (Mendel, 2003: s. 24).

Przywołane wyżej typologie i koncepcje animacji (partycypacyjna, wspólnotowa, emancypacyjna), jedno z wielu istniejących, pokazują bogactwo animacji jako metody pracy z jednostkami i grupami, zróżnicowanie jej celów, wielość odniesień do różnych kontekstów politycznych, kulturowych i historycznych wartości. Jednak mimo tego zróżnicowania w każdym z rodzajów animacji możemy wyróżnić trzy podstawowe i połączone ze sobą procesy: odkrywanie, tworzenie związków oraz kreację (Żebrowski, 1987: s. 11).

Odkrywaniu podlegają różnorodne środowiskowe deficyty, problemy domagające się rozwiązania, cele do osiągnięcia, możliwości do wykorzystania, czy w końcu posiadany potencjał. Odbywa się to wszystko za pośrednictwem animatora, którego zadaniem jest stworzenie takich warunków, aby owe braki, problemy, wątpliwości czy pragnienia zostały ujawnione przez jednostkę lub grupę. W wypadku animacji kulturalnej proces ten zostaje zapośredniczony przez kontakt z dziełami sztuki, literatury, filmu lub teatru oraz ich twórcami.

Animacja tworzy również wielostronne związki: pomiędzy animatorem a lokalną

społecznością, między jednostką a grupą, między grupą a społecznością, między lokalnymi liderami a społecznością itp. Związki te dotyczą też dzieł i ich twórców. Dynamika tych różnorodnych związków opiera się zarówno na porozumieniu i zrozumieniu, jak i na konflikcie i negacji (Żebrowski, 1987: s. 11).

Pod pojęciem kreacji z kolei rozumie się różnego rodzaju twórcze działania przebiegające na linii pomiędzy inicjatorami a uczestnikami animacji, a także pomiędzy jednostkami i grupami a ich otoczeniem. Owe kreatywne działania związane są z ekspresją, inicjatywą i odpowiedzialnością (Żebrowski, 1987: s. 11).

Jeśli chodzi o funkcje animacji, to do najczęściej wymienianych zalicza się:

— funkcję adaptacyjną, polegającą na adaptowaniu jednostek lub grup do zmian społecznych;

— funkcję informacyjną, polegającą na dostarczaniu animowanym wiedzy niezbędnej do tego, aby potrafili się skutecznie komunikować i nabyli odpowiednie kompetencje społeczne;

— funkcję integracyjną, polegającą na dążeniu do zintegrowania animowanych z grupą i środowiskiem społecznym, a także z kulturą;

— funkcję komunikacyjną, która polega na budowaniu porozumienia z innymi ludźmi oraz wzmacnianiu kompetencji komunikacyjnych służących temu porozumieniu oraz wzajemnemu zrozumieniu (negocjowanie, jasne przedstawianie swoich racji, umiejętność rozładowywania sytuacji konfliktowych itp.);

— funkcję partycypacyjną, która wiąże się z zachęcaniem animowanych do udziału w życiu społecznym i angażowania się w różnego rodzaju działania na rzecz własnego środowiska.

Animator — definicja, funkcje i typy

Kwestia zdefiniowania tego, kim jest animator, przedstawia problemy podobne do tych, na jakie natrafia próba zdefiniowania samej animacji, gdyż — jak widzieliśmy wyżej — jest ona zjawiskiem wieloaspektowym, w którego obrębie stawia się wiele celów i stosuje się zróżnicowane metody. To sprawia, że staje się ona trudna do uchwycenia i zawarcia w jakiejś jednej formule, a trudności te przekładają się na próby zdefiniowania animatora, który jest — obok osób animowanych — podmiotem i wykonawcą procesów animacyjnych.

P. Besnard stworzył rozbudowaną definicję, która stanowi syntezę wielu definicji spotykanych w literaturze przedmiotu. Brzmi ona: „Animator to czynnik rozwoju jednostek i grup, którego działanie profesjonalne lub ochotnicze polega na interwencji w dane środowisko na płaszczyźnie relacji między jednostkami i między grupami, między jednostkami i wytworami kultury oraz na poziomie stosunków z szerszymi strukturami społecznymi. Działanie

to, oparte nieraz na zasadach i wartościach „wojujących” (*militantes*), mieści się w ramach instytucjonalnych przyjmujących różne formy (stowarzyszenie, instytucja społeczno-kulturalna, zbiorowość lokalna, instytucja kulturalna, ministerstwo). Wymaga urozmaiconych technik, a więc niezbędnych kompetencji i kwalifikacji animatora, i obejmuje liczne aktywności kulturalne, artystyczne, estetyczne, społeczne, sportowe, manualne itd., podejmowane przez homogeniczne lub zróżnicowane kategorie uczestników (całość populacji lub robotnicy, klasy średnie, młodzież, kobiety w podeszłym wieku itd.)” (Besnard, 1980: s. 71–72; cyt. za: M. Kopczyńska, 1993: s. 163).

Definicje animatora, takie jak powyższa, dookreśla się często przez podawanie różnych klasyfikacji i typologii animatorów. Jedną z popularniejszych typologii spotykanych w literaturze przedmiotu jest typologia ról. Jedną z takich typologii odwołuje się do kategorii funkcjonalnych, etycznych i ideologicznych, wyróżniając cztery typy animatora: „sumiennego”, „macierzyńskiego”, „personalistę” oraz „inicjatora”. Typ „sumienny” to animator z powołania, poświęcający się bez reszty swojemu zadaniu i dający z siebie wszystko w pracy z innymi ludźmi. Animator „macierzyński” z kolei przekonany jest, że w animacji najważniejsza jest miłość do ludzi, która powinna wyrażać się w formie pomagania im, czuwania nad nimi, rozwiązywania — w miarę możliwości — ich problemów, słuchania ich, życzliwego podejścia, bycia do dyspozycji. „Personalista” natomiast działa w taki sposób, aby poddane jego pieczy osoby mogły „rozkwitnąć” jako indywidualności. Mają one stać się odpowiedzialne, autonomiczne, dojrzałe, zdolne do krytycznego myślenia, umiejące wyrażać siebie. „Inicjator” w końcu to taki typ animatora, który stara się wzmocnić aktywność jednostek, pobudzić je do twórczych działań, do rozwijania własnych zainteresowań, nabywania nowych umiejętności i doświadczeń (Kopczyńska, 1993: s. 165).

Inna typologia, tzw. typologia przez wzór odniesienia, wyróżnia trzy typy animatorów: 1. przyznających pierwszeństwo estetyce (sztuka, twórczość); 2. uprzywilejowujących oświatę pozaszkolną; 3. nastawionych na cele społeczne. Jeśli animator łączy działalność typu 1. i 3., to możemy tu mówić o animacji społeczno-kulturalnej, a jeśli typu 2. i 3., to o społeczno-wychowawczej.

Dookreśla się pojęcie animatora również poprzez wyliczanie jego funkcji. Jedno z takich wczesnych zestawień funkcji animatora wywodzi się z Francji i zostało stworzone w 1966 roku przez grupę roboczą Ministerstwa ds. Młodzieży. Wyróżniono wówczas następujące funkcje:

— „organizacyjną”, która obejmuje umiejętności takie, jak: hierarchizacja zadań, organi-

zowanie własnego czasu, zarządzanie finansami, opracowywanie infrastruktury społeczno-kulturalnej itp.;

— „nawiązania i utrzymania stosunków”, która wiąże się z aktywizacją grup i sprzyjaniem ich samodzielnemu rozwojowi, komunikacją w grupach i pomiędzy grupami, inicjowaniem i podtrzymywaniem kontaktów między grupami a władzami publicznymi;

— „wychowawczą i upowszechniającą” — polega ona na stwarzaniu jednostkom warunków i możliwości do racjonalnego i autonomicznego zdobywania wiedzy i umiejętności, a także na udostępnianiu źródeł informacji i dokumentacji;

— „badacza”, która obejmuje samokontrolę działania, zdolność do oceniania działań własnych i działań osób animowanych, umiejętność stosowania metod naukowych w prowadzeniu doświadczeń i chęć nawiązywania współpracy z profesjonalnymi badaczami;

— „człowieka kulturalnego”, która wiąże się z gotowością do ciągłego kształcenia się, byciem twórczym w jakiejś dziedzinie oraz zdolnością do odbioru wszystkich form kultury po to, aby następnie przekazywać je innym i rozbudzać u nich chęć ich przeżywania i doświadczania (Kopczyńska, 1993: s. 166).

Z funkcjami, które pełni animator, powiązane są ważne kwestie psychologiczne i etyczne, a to ze względu zarówno na fakt, że animator pracuje z udźmi, jak i na to, że w takiej pracy istotne są cechy osobowości, zdolności i postawy samego animatora. Jednym z badaczy, który zwraca na to uwagę, jest E. Limbos, widzący funkcję animatora jako „pobudzanie postawy twórczej, ekspresji, poczucia tożsamości” (Kopczyńska, 1993: s. 167). Jak zauważa M. Kopczyńska, tak rozumiana funkcja jest realizowana przez sprzyjanie „aktywnemu uczestnictwu, podejmowaniu celów ze względu na potrzeby, opracowaniu środków ich osiągnięcia, uświadamianiu potencjalnych sił, zdolności i możliwości ich wyrażania, autonomii jednostek, poszanowaniu wartości i osobowości innych, komunikacji i stosunkom z innymi zbiorowościami” (Kopczyńska, 1993: s. 167). Limbos podkreśla takie cechy animatora, jak: zrozumienie, empatia i umiejętność aktywnego słuchania (Kopczyńska, 1993: s. 167).

Na kwestie etyczne w pracy animatora kładą nacisk nurty widzące jego pracę w perspektywie duchowej i cywilizacyjnej, np. badacze odwołujący się do koncepcji personalistycznych. Uważają oni, że działania animatorów mają przyczynić się do odrodzenia moralnego i duchowego i nie powinny być jedynie formą komercyjnej zachęty do wyboru pewnych atrakcyjnych form spędzania

czasu wolnego, ani formą skuteczniejszego organizowania i aktywizowania wielkich zespołów ludzi (Kopczyńska, 1993: s. 167).

Wśród badaczy animacji trwa spór dotyczący tego, czy w przypadku szukania odpowiedzi na to, kim powinien być animator, należy skupić się na precyzyjniejszym wyznaczeniu zakresu jego działań, czy też na znalezieniu ogólniejszych ram odniesień, aby owe działania scharakteryzować (Kopczyńska, 1993: s. 167). Przeciwno pierwszej z wymienionych opcji przemawia fakt, że nie wydaje się, żeby możliwe było stworzenie jakiegoś zamkniętego i ściśle określonego wzorca animatora, gdyż ten pracuje z różnymi grupami o odmiennych i zmieniających się dodatkowo w czasie potrzebach. Animator zatem musi dostosowywać się każdorazowo do grupy, z którą pracuje, ale także do zmieniających się warunków pracy. Musi także brać pod uwagę to, w jakim otoczeniu czy środowisku działa, i to, jaki jest kontekst jego aktywności. Ponadto sam fakt pracy z ludźmi, konieczność wchodzenia z nimi w różnorodne relacje wymusza na animatorach elastyczność.

Trudno zatem przedstawić jakiś stały zestaw funkcji animatora, wyliczenie działań, które ma podejmować, czy wachlarz wyznaczonych z góry metod. Dlatego też coraz częściej w literaturze przedmiotu kładzie się nacisk na cechy osobowe animatora, jego postawy i ogólny styl pracy. W przypadku stylów pracy najczęściej spotykany podział wyróżnia styl autorytarny, styl pozostawiający całkowitą swobodę (leseferyzm) i styl demokratyczny.

W przypadku stylu autorytarnego mamy do czynienia z sytuacją, kiedy animator narzuca grupie swój punkt widzenia, wyznacza w stanowczy i nie znoszący sprzeciwu sposób cele i metody ich realizacji, a także koncentruje się na skuteczności, wydajności i opłacalności. Można wyróżnić kilka odmian w ramach stylu autorytarnego. Mówi się tu m.in. o:

1. Animatorze autokratycznym, czyli takim, który kieruje się wyłącznie własną wizją prowadzenia grupy i realizuje ją z determinacją, a od członków grupy wymaga całkowitego podporządkowania się. Sam zachowuje dystans do uczestników i przekonany jest o własnej wyższości.

2. Animatorze paternalistycznym, który narzuca innym swój punkt widzenia, przekonując ich, że takie rozwiązanie leży w interesie wszystkich. Usprawiedliwiając swoje decyzje, odwołuje się do własnych doświadczeń. Oczekuje też od uczestników animacji wdzięczności i uznania.

3. Animatorze matriarchalnym, czyli takim, który wykazuje się nadopiekuńczością i nadmierną kontrolą. Chce on wiedzieć o wszystkim i doradzać w każdej możliwej sprawie.

4. Animatorze manipulatorskim, używającym metod niejawnych w osiągnięciu swoich celów. Aby przełamać opór niechętniej lub niezależnej grupy taki animator może uciekać się do różnych psychologicznych manipulacji, wykorzystywać swój wdzięk osobisty, zabiegać o sympatię, wywierać presję uczuciową. W skrajniejszych przypadkach może posłużyć się nawet podstępem lub groźbą, stosuje również system kar i nagród. Jego mottem jest: „cel uświęca środki” (Kopczyńska, 1993: s. 167).

Drugi z wyróżnianych stylów — pozostawiający całkowitą swobodę (leseferyzm) — jest całkowitym przeciwieństwem stylu autorytarnego. O ile w tym drugim animator jest obecny bardzo intensywnie w procesie animacji, o tyle w tym pierwszym wycofuje się z niego w dużym stopniu, pozwalając grupie, aby ta robiła, co jej się żywnie podoba. Często taki styl, w którym zasad prawie nie ma lub są one przekraczane, prowadzi do chaosu, napięć, konfliktów czy nawet agresji w skrajniejszych wypadkach. Grupa pozostawiona bez przewodnictwa traci kierunek, pojawia się poczucie bezradności, które może przełożyć się na różne incydenty i przekraczanie granic. Szczególnie ryzykowne jest stosowanie takiego stylu w grupach młodzieżowych. Tutaj wyróżnia się takie typy animatorów, jak:

1. Animator demagogiczny — chce za wszelką cenę cieszyć się popularnością i uznaniem, a drogę do tego widzi w licznych ustępstwach wobec żądań i zachcianek grupy. Toleruje błędy i wykroczenia, a przy tym jest łasy na pochlebstwa i dużo obiecuje uczestnikom. Wyrzekając się *de facto* prowadzenia grupy, jedynie od czasu do czasu udziela rad i sugestii.

2. Animator dobroduszny — nie zdołał wyrobić sobie autorytetu u grupy, nie cieszy się jej uznaniem, może też być osobą naiwną. Taki animator może być przez grupę odrzucony i wyśmiewany.

3. Animator bezradny — to taki, który znalazł się w sytuacji przekraczającej jego możliwości i kompetencje. To sprawia, że nie jest on w stanie zapanować nad biegiem spraw i właściwie wypełniać swoje obowiązki. Taki stan rzeczy powoduje, że szybko zniechęca się on do dalszych działań. Do tego typu sytuacji może dojść w przypadku, gdy pracę podejmuje niedoświadczony animator, nie posiadający jeszcze odpowiednich umiejętności i kompetencji, aby sprawnie poprowadzić proces animacji (Kopczyńska, 1993: s. 168–169).

Ostatni z wyróżnionych stylów prowadzenia animacji to styl demokratyczny. Stosujący go animator koncentruje się na grupie i na każdym z jej uczestników. Odmiany tego stylu obejmują takie typy, jak:

1. Styl kooperacyjny — polega na współpracy członków grupy przy znajdowaniu rozwiązań

problemów czy środków do osiągnięcia celów. Animator odgrywa tu rolę doradcy, stara się odkrywać potrzeby i oczekiwania grupy i je zaspokajać, nastawiony jest dialogicznie i wysłuchuje wszystkich opinii i propozycji. Nie jest jednak bezkrytyczny. Stara się również eliminować lub łagodzić wszelkie tarcia i wszelkie negatywne zjawiska, jakie mogą pojawić się podczas pracy z grupą. Jest przy tym przekonany, że wspólne podejmowanie decyzji integruje grupę, wyraża jej zbiorową mądrość i najlepiej odzwierciedla jej interesy.

2. Styl wyjaśnienia i katalizy — powstał z inspiracji teoriami C. Rogersa. Animator odgrywa tu rolę podobną do roli terapeuty, gdyż pomaga uświadamiać grupie przeżywane przez nią stany, odsłania wzory zachowań, zwłaszcza te ukryte. Dyskusja nad problemami, wątpliwościami i rozwiązaniami ma charakter otwarty i każdy może wyrazić swoje opinie i uczucia. Grupa nastawiona jest na wspólne przeżywanie i doświadczenie, ważna jest empatia, akceptacja i tolerancja.

3. Styl półdyrektywny — tutaj animator podejmuje decyzje co do niektórych aspektów aktywności animacyjnej, pozostawiając decyzje co do pozostałych aspektów uczestnikom. Może on na przykład zdecydować o formie, a kwestię treści pozostawić uczestnikom lub o treści, pozwalając uczestnikom nadać kształt formie (Kopczyńska, 1993: s. 169).

Z wymienionych powyżej stylów najbardziej odpowiedni, jeśli chodzi o cele animacji, wydaje się niedyrektywny styl demokratyczny. Jednak, jak zauważają niektórzy badacze animacji, również inne style mogą być stosowane pod warunkiem, że animator posługuje się nimi z pełną świadomością oraz informuje grupę o wybranej metodzie i podaje uzasadnienie tego wyboru (Kopczyńska, 1993: s. 169).

To jaki styl prezentuje dany animator zależy od takich czynników, jak jego osobowość, przekonania, światopogląd, wykształcenie, ale także od tego, jaki typ animacji wchodzi w grę, jaką grupę prowadzi, jakie są cele animacji itp. Ponadto jeden animator może stosować różne style w zależności od kontekstu i sytuacji.

Cechy osobowe animatora kultury

Spotykane w literaturze przedmiotu zestawienia pożądanych cech osobowych, umiejętności i zdolności animatora mają często charakter wyidealizowany i trudno oczekiwać od rzeczywistych animatorów spełnienia wszystkich stawianych im wymagań. Można jednak przyjąć, że kreślone przez badaczy wizerunki animatora idealnego mają funkcję motywacyjną, wskazującą osobom pracującym w tym zawodzie kierunek dążeń i rozwoju (Kopczyńska, 1993: s. 169). Mając to w pamięci, naszkicujemy w dalszej części artykułu taki właśnie portret wzorcowego animatora.

Jedną z najważniejszych cech, które powinien posiadać animator, jest zrównoważenie psychiczne, albo inaczej: dojrzałość psychiczna. Jest to w zasadzie warunek konieczny, aby móc właściwie i z sukcesem wywiązywać się ze swoich obowiązków w tym zawodzie. Animator musi mieć rozwiązane problemy osobiste, aby pomagać rozwiązywać problemy innych. Powinien też dobrze znać siebie samego: swoje zalety i wady, możliwości i ograniczenia.

Owa dojrzałość powinna rozciągać się również na sferę moralną i społeczną: animator musi odwoływać się do społecznie uznanych wartości, kodeksów moralnych i norm obyczajowych. Istotna jest też zgodność pomiędzy wyznawanymi ideałami a życiem prywatnym. Ogromnie ważna w tym zawodzie jest odpowiedzialność za swoje działania, świadomość tego, w jaki sposób wpływa się na innych, a także świadome dokonywanie wyborów opierające się na możliwie jasnym i obiektywnym rozeznaniu sytuacji. W dobrym rozeznaniu się w sytuacji pomaga zmysł krytyczny, zdolność do refleksji, wyciągania wniosków i rozumienia. Oprócz tego ważny jest samokrytycyzm, umiejętność wyciągania wniosków z własnych błędów i potknięć.

I. Stopierzyńska wymienia ponadto takie pożądane cechy animatorów, jak: umiejętność przystosowania się do pracy w różnych środowiskach społeczno-kulturalnych, umiejętność pracy w grupie i odgrywania rozmaitych ról w ramach funkcji związanych z pracą koncepcyjną i wychowawczą, umiejętności organizacyjne dotyczące pracy własnej i pracy w grupie, zamiłowanie do pracy wychowawczej, posiadanie zdolności do wpływania na relacje interpersonalne, umiejętność prowadzenia dialogu, łatwość wypowiadania się, otwartość, opanowanie metod pracy z dziećmi, młodzieżą i dorosłymi (Stopierzyńska 1973: s. 56).

Animator powinien także być silną, charyzmatyczną i niezależną osobowością, gdyż tylko wówczas będzie w stanie inspirować i pobudzać do działania innych (Komorowska, Robotycka, 1981: s. 83). Nie powinien jednak –jako posiadacz silnej osobowości – przyćmiewać nią innych, ale traktować ich jako partnerów w tworzeniu, odkrywaniu i współpracy nad rozwiązywaniem problemów. Nie powinien się wywyższać, ale pożądane jest, aby cieszył się szacunkiem i poważaniem grupy ze względu na swoją osobowość, kompetencje i zaangażowanie w pracę. Cenne w jego pracy są: poczucie humoru, szczerść, tolerancyjność, bezinteresowność, poświęcenie, żywotność, ciekawość i chłonność umysłowa (Żebrowski, 1987: s 41).

Oprócz silnej i rozwiniętej osobowości od animatora oczekuje się dynamiczności, inicjatywy i wszechstronności. Musi on potrafić nawiązywać kontakty z ludźmi, mieć dar przekonywania

i przemawiania, znać potrzeby i problemy danego środowiska. Ponadto powinien on być zarówno psychologiem, jak i administratorem.

Oprócz konstruowania ideału animatora spotyka się w literaturze przedmiotu także próby stworzenia antywzoru animatora i opisanie tego, kim nie jest lub jaki nie powinien być. Takie próby są ciekawym dookreśleniem animatora. M. Kopczyńska np. stwierdza: „Animator nie jest więc: kierownikiem, rodzajem bohatera, przywódcy, który pociąga za sobą grupę zależną od niego, stale „prowadzoną na holu”; pracownikiem służącym jakiegokolwiek władzy czy sile dla dokonywania indoktrynacji, manipulacji i pozyskiwania zwolenników; męczennikiem poświęcającym się wspaniałomyślnie dla grupy i nie oczekującym nic w zamian, „guru” poszukującym i kształtującym „wiernych” i ich adorację dla „Mędrca”; „aktywistą” skoncentrowanym na „doskonałych zajęciach”, spektakularnych i skutecznych technikach, na produkcji i programie najbardziej urozmaiconych zajęć przebiegających w atmosferze współzawodnictwa, nie biorącym pod uwagę osób i stosunków w grupie; „idealistą” ani „subtelnym teoretykiem”, dla którego refleksja przewyższa działanie” (Kopczyńska, 1993: s. 191).

Nie można też oczekiwać od animatora, że będzie on wszechwiedzącym ekspertem, znającym odpowiedzi na wszystkie pytania i rozwiązania wszelkich problemów. Wykształcenie się takiego przekonania w grupie może być szkodliwe dla jej rozwoju, zwłaszcza w zakresie procesów decyzyjnych. O wiele wartościowsza i pouczająca jest sytuacja, kiedy łączy się wiele pomysłów i zestawia się wiele punktów widzenia, chcąc wypracować rozwiązanie określonego problemu, niż taka, kiedy to rozwiązanie otrzymuje się z góry, od osoby cieszącej się autorytetem. Oczywiście należy od animatora wymagać określonego zasobu wiedzy i bycia specjalistą czy przynajmniej osobą kompetentną w pewnych dziedzinach, jednak nie może on w żadnym wypadku stać się dla grupy wyrocznią.

Zakończenie

Podsumowując charakterystykę animatora, możemy powiedzieć, że powinien on być człowiekiem renesansu, „człowiekiem orkiestrą”; osobą wszechstronnie rozwiniętą i nieustannie się rozwijającą, zdobywającą nowe kompetencje i umiejętności. To od niego zależy w największym stopniu powodzenie animacji jako projektu przemiany życia osobistego i społecznego. Powinien on być inicjatorem zmian, osobą ożywiająca jednostki i grupy, inspiratorem, który spowoduje, że zapoczątkowane przez niego procesy będą kontynuowane przez animowane osoby i społeczności. Powodzenie przedsięwzięć animacyjnych zależy w dużym stopniu od jego osobowości, posiadanych umiejętności

interpersonalnych, stopnia zaangażowania, a także kompetencji w określonej dziedzinie.

Musi on być uwrażliwiony na innych, ich potrzeby i oczekiwania, i nie powinien bez względu na wszystko i bez oglądania się na punkt widzenia członków grupy realizować własnej wizji. Najbardziej pożądanym stylem animacji jest styl demokratyczny, w którym animator stara się włączyć w procesy decyzyjne wszystkich uczestników, tak aby skorzystać z „mądrości zbiorowej” i dać wszystkim poczucie sprawstwa. Powinien on dążyć do ich upodmiotowienia, usamodzielnienia,

autonomizacji. Celem animacji powinno być wyrwanie jednostki z poczucia bierności, apatii, bezmyślnego konformizmu i podporządkowania konsumpcyjnej mentalności.

Idealny animator powinien mieć w sobie coś z psychologa, terapeuty, nauczyciela, wychowawcy, administratora, działacza społecznego. W niektórych typach animacji także coś z artysty, sportowca czy showmana. Można powiedzieć, że „jakość” animatora jako osoby, pewnej niepowtarzalnej indywidualności, przekłada się na jakość samej animacji.

BIBLIOGRAFIA

1. Besnard P., *L'Animation socioculturelle*, P.U.F, Paris 1980.
2. Besnard P., *Problématique de l'animation socioculturelle*, [w:] *Education permanente et animation socioculturelle*. „Traité des Sciences Pedagogiques”, Paris 1978, t. 8.
3. Jedlewska B., *Animatorzy kultury wobec wyzwań edukacyjnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2003.
4. Klimczak-Ziółek J., *Animacja społeczna w teorii i praktyce. Wybrane zagadnienia*, [w:] *Praca socjalna wobec współczesnych problemów społecznych*, red. S. Pawlas-Czyż, Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit”, Toruń 2007, s. 86.
5. Komorowska M., Rybotycka L., *Animator przewodnikiem po sztuce i życiu*, [w:] *Sztuka i dorastanie dziecka*, red. M. Tyszkowa, PWN, Warszawa — Poznań 1981.
6. Kopczyńska M., *Animacja społeczno-kulturalna. Podstawowe pojęcia i zagadnienia*, Centrum Animacji Kulturalnej, Warszawa 1993.
7. Le Veugle J., *Devenir animateur et savoir animer*, Epoque, Privat. Toulouse 1977.
8. Limbos E., *L'Animation des groupes de culture et de loisirs. Connaissance du problème et applications pratiques*, Les Editions ESF, Paris 1977.
9. Mendel M., *Animacja współpracy środowiskowej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2003, s. 14.
10. Raciborska D., *L'animation pédagogique R. Toraille'a — recenzja*, „Nowa Szkoła” 1974, nr 11.
11. Robertis de C., Pascal H., *Postępowanie metodyczne w pracy socjalnej z grupami i społecznościami*, Wydawnictwo Interart, Warszawa 1997.
12. Schindler A., *Czym jest animacja społeczno-kulturalna?*, [w:] *Konteksty animacji społeczno-kulturalnej*, red. K. Hrycyk, Państwowe Pomaturalne Studium Kształcenia Animatorów Kultury i Bibliotekarzy we Wrocławiu, Wrocław 2004.
13. Smith M.K., *Animateurs, animation and fostering learning and change*, [w:] *The Encyclopaedia of Informal Education*, [online:] www.infed.org/mobi/animateurs-animation-learning-and-change, [dostęp: 29.09.2019].
14. Stopierzyńska I., *Status animatora wiejskiego ruchu kulturalno-oświatowego we Francji*, „Informacja Kulturalna” 1973, nr 7.
15. Thery H., *Emergence, nature et fonctions de l'animation*, Rapport de la Commission “Animation” du VI Plan, 1970.
16. Wyka A., *Alternatywny światopogląd i praktyka społeczna*, [w:] *Spontaniczna kultura młodzieżowa*, red. J. Wertenstein-Żuławski, M. Pęczak, Wiedza o Kulturze, Wrocław 1991.
17. Żebrowski J., *Zawód i osobowość animatorów kultury (w świetle nowych koncepcji wychowania zintegrowanego)*, Wojewódzki Ośrodek Kultury, Gdańsk 1987.

Ланіан Т.

МОДЕЛЬ АНИМАТОРА В ПОЛЬСЬКІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ ТЕМАТИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Соціокультурна анімація тісно пов'язана зі станом сучасного суспільства та сучасної культури; вона стала відповіддю на їх недоліки та негаразди, на потреби, яких наше постіндустріальне суспільство не може задовольнити. Розвиток цивілізації, який призвів до індустріалізації та урбанізації, спричинив те, що соціальна структура зазнала радикальних перетворень. Важливим стало розвивати в індивіди такі якості, як відкритість, гнучкість та здатність робити усвідомлений вибір. Бажаним стало також формування творчої уяви, скептицизму до по-

зитивістської за духом науки та техніки, прагнення до автентичності. За новими зразками життя перетворилося на цикл внутрішніх змін, самостійності, турботи про інших. Зазначені вище такі особливості, як екологічна чутливість, незалежність, здатність до самоорганізації у самодостатні інститути, духовний розвиток назавжди увійшли в профіль аніматора в контексті культури та вільного часу.

Видання має багату тематичну літературу, що виходить за межі Центральної Європи. Піднята тема не повністю вичерпана; цей текст є однією із складників створюваної монографії, яка опише загальний профіль аніматора та анімації вільного часу.

Ключові слова: аніматор, відпочинок, вільний час, організація відпочинку.

Лапін Т.

МОДЕЛЬ АНИМАТОРА В ПОЛЬСКОЙ И ЗАРУБЕЖНОЙ ТЕМАТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

Социокультурная анимация тесно связана с состоянием современного общества и современной культуры; она стала ответом на их недостатки и неурядицы, на потребности, которых наше постиндустриальное общество не может удовлетворить. Развитие цивилизации, которое привело к индустриализации и урбанизации, повлекло то, что социальная структура испытала радикальные превращения.

Важным стало развивать в индивиде такие качества, как открытость, гибкость и способность делать осознанный выбор. Желательным стало также формирование творческого воображения, скептицизма к позитивистской за духом науке и технике, стремление к подлинности. По новым образцам жизнь превратилась в цикл внутренних изменений, самостоятельности, беспокойства о других. Вышеуказанные такие особенности, как экологическая чувствительность, независимость, способность к самоорганизации в самодостаточны институты, духовное развитие навсегда вошли в профиль аніматора в контексте культуры и свободного времени.

Ключевые слова: аніматор, отдых, свободное время, организация отдыха.

T. Lapian

PATTERN OF ANIMATOR IN POLISH AND FOREIGN LITERATURE ON THE SUBJECT

T. Lapian, PhD in Physical Education, Rector of the European Institute in Sopot (Poland)

The emergence and development of socio-cultural animation are closely related to the state of modern society and contemporary culture. Animation has become a response to their deficiencies and deficiencies, for the needs that our post-industrial society cannot satisfy. The development of civilization, which led to industrialization and urbanization, meant that the social structure underwent a radical transformation. Traditional forms of community life and the types of lasting relationships related to them have disappeared, and their place was replaced by individualistic culture focused on the individual and its self-fulfillment. The way we live has become increasingly dependent on the one hand on the state, with its ubiquitous institutions, and on the other hand on market mechanisms, increasingly aggressively entering all possible areas of social life.

Many outstanding humanistic psychologists, such as Maslow, Perls, Rogers and Fromm, demanded action to transform the human individual. It was postulated to strive to develop in the individual such qualities as: openness, flexibility, the ability to make conscious choices, intrsteer, creativity, skepticism towards positively understood science and technology, striving for authenticity, treating life as internal changes, autonomy, caring for others, ecological sensitivity, independence, ability to self-organize into self-sufficient institutions, spiritual development.

The theme of animation requires an interdisciplinary approach, as it concerns many areas of human life. Seen from a social perspective, it is associated with such phenomena as: enriching social and cultural life forms, inspiring people to creative life and creative activities, reviving local communities and various groups and environments, discovering the unrealized potentials of both individuals and groups. On the other hand, from the pedagogical perspective, you can see a range of methods in animation that can help you deal with contemporary educational and educational challenges.

The publications have rich thematic literature that goes beyond Central Europe. The topic raised was not fully exhausted; this text is one of the components of the monograph being created, which will describe the overall profile of the animator and leisure time animation.

Key words: animator, free time, recreation, organization of recreation.

Стаття надійшла до редакції 15.11.2019 р.

Прийнято до друку 25.11.2019 р.